

Liudger

G.C.J.M. Hollanders

Omdat het dit jaar 1150 jaar geleden is dat ene Folkerus in 855 uitgebreide bezittingen te Putten en omstreken (zo'n 33 boerderijen!) heeft geschonken aan het klooster te Werden, is het opportuun om ook enige aandacht te wijden aan de stichter van dat klooster, de H. Liudger. Nu is er over Liudger al veel geschreven. Eigenlijk is hij de eerste Bekende Nederlander waarover de gehele levensgeschiedenis bekend is.

Enkele jaren geleden hebben we in het Genootschap al aandacht aan Liudger geschonken met de lezing over hem door pastoor V.d. Wal uit Balk. Het toeval wil dat er momenteel tot 11 september een tentoonstelling wordt gehouden over Liudger in het Stadtmuseum te Münster. Bij voldoende belangstelling daarvoor zijn we bereid om een en ander vanuit het Genootschap te organiseren. Ter inleiding dan hieronder het sterk verkorte levensverhaal van Liudger.

Liudger is in 742 geboren op het goed Werinon. Hij stamt uit een Fries geslacht van grote rijkdom met uitgebreide bezittingen, waaronder 'Werinon' (bij Muiderberg), in de Vechtstreek ten noorden van Utrecht. Dit gebied viel zo rond 700 onder de jurisdictie van de Friese koning Redbad, terwijl Utrecht zélf in Frankische handen was. Liudgers grootvader, ene Wurssing, was gehuwd met een christelijke vrouw en, zoals meer Friese edelen in het grensgebied tus-

Afb. 1. Liudger

sen Friezen en Franken, was hij voor toenadering tot de Franken. Dit bracht hem in conflict met Redbad, die zijn bezit con-

fisceerde. Wurssing moest met de zijnen uitwijken naar Frankisch gebied. Pas in 719, toen de Franken het hele gebied ten noorden van Utrecht veroverd hadden, keerde Wurssing terug naar zijn bezittingen die hij van de Franken, als Frankisch gezinde, terugkreeg. De Franken maakten meteen werk van missionering onder de Friezen in deze streek, waarbij missionarissen, niet minder dan Bonifacius en Willebrord actief zijn. Bonifacius had zelfs zijn missiebasis op een van de landgoederen van Wurssing en er zullen dan ook intensieve contacten met de missionarissen zijn geweest. De kinderen van Wurssing waren allen christelijk opgevoed. Eén van die kinderen was zijn dochter Liafburga. Over haar bestaat een oud verhaal (zie cursief).

Als dan het vierde kind van Wurssing wéér een dochter blijkt te zijn is de moeder van Wurssing, die zélf niet christelijk is en nog de oude tradities aanhangt, woedend omdat er nog steeds geen stamhouder is. Zij beveelt het kindje weg te nemen bij de moeder en te verdrinken (dit was een oudfrieese traditie om ongewenste kinderen te doen verdwijnen. Echter, dit was alleen toegestaan zolang het kind nog geen voeding had gehad). Een knecht neemt het net geboren kind weg en werpt het in een wattervat. Op het gekrijt snelt een andere vrouw toe die het kind uit het water grist en direct de lippen besmeert met wat honing. Nu mag het meisje niet meer gedood worden en is gered. Het krijgt de naam Liafburga.

Liafburga huwde met een andere christelijke Friese edelman, ene Theatgrim. Zij worden de ouders van Liudger. Al snel blijkt Liudgers belangstelling voor boeken en kennis. Dit valt ook de missionarissen op, zodat zijn ouders hem onderwijs laten volgen aan de domschool in Utrecht. Later gaat hij voor verdere studie naar York, waar hij les krijgt van Alcuinus. Alcuinus wordt later raadsheer van Karel de Grote. In 772 keert Liudger terug naar Utrecht en wordt hij daar diaken. Als hij dan in 777 tot priester wordt gewijd is hij gereed om het missioneringwerk aan te vatten. Als zelf van Friese oorsprong zijnde vangt hij dat werk aan

in de Friese landen zélf. Helaas komen in 784 de Saksen onder leiding van Widukind in opstand tegen Karel de Grote. Zij bezetten grote delen van de Friese gebieden, juist waar Liudger werkzaam is. Liudger moet zich dan veiligstellen in Utrecht, maar hij vertrekt al gauw naar Italië, waar hij zich voor enkele jaren terugtrekt in het Benedictijner klooster Monte Casino. De daar opgedane ervaringen sterken hem in de wens om zélf kloosters te gaan stichten. Ook ontmoet hij daar zélf Karel de Grote, die hem op advies van Alcuinus tot bisschop van Münster aanwijst. Voorlopig is dat echter slechts een loze titel, want het Saksische gebied is nog erg onveilig, zodat missieactiviteiten aldaar nog even moeten wachten.

Na 787 is Friesland weer veilig. Liudger kan dan zijn werk onder de Friezen weer voortzetten en het werk van Bonifacius voltooiën. Als dan de opstand van Widukind enkele jaren later is neergeslagen en bezegeld met diens doop tot christen (een lot dat alle overwonnenen van Karel de Grote moesten ondergaan), begint Liudger te missioneren onder de Saksen. In 792 wordt het Münsterland zijn werkterrein. In de jaren daarna sticht hij diverse kloosters, waaronder dat te Werden. Pas in 805 wordt hij officieel tot bisschop van Münster gewijd. Lang heeft hij niet van zijn bisschoppelijke staat kunnen genieten, want al op 26 maart 809 overlijdt hij, 67 jaar oud, te Billerbeck. Hij wordt begraven te Werden. Het klooster te Werden blijkt begiftigd te zijn met vele, zo niet alle, familiebezittingen van Liudgers familie. De band met de familie was dan ook zó hecht, dat nog vele decennia na Liudgers dood diversen van diens familieleden achtereenvolgens abt van Werden zijn geweest.

Indien u georganiseerd de tentoonstelling in Münster over deze 'apostel' van onze streken en NW-Duitsland wilt genieten, meldt u dat dan (schriftelijk, i.v.m. vakanties) vóór 15 augustus in open enveloppe waarop duidelijk staat 'LIUDGER' in de brievenbus bij het museum, Garderenseweg 97, 3881 NC Putten. Bij voldoende deelname zullen we passend vervoer organiseren en

de kosten daarvan hoofdelijk omslaan. De entree voor deze tentoonstelling is gratis. Het streven is om de tocht naar Münster op zaterdag 27 augustus of 3 september te doen plaatsvinden.

Literatuur:

- P.M. Vogel's d. G. J., *Lebensbeschreibungen der heiligen Gottes* (1863); Druk en uitgeverij Georg Joseph Manz.

+++